

Сергій ГАЛАКА,
*професор кафедри міжнародних відносин і зовнішньої політики
Навчально-наукового інституту міжнародних відносин
Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

СПОГАДИ ПРО ПЕТРА УДОВИЧЕНКА

Серед фундаторів створеного 1944 року факультету міжнародних відносин особливим є професор, академік Академії педагогічних наук СРСР Петро Удовиченко.

Дипломат Петро Платонович читав лекції для студентів перших наборів на факультет, передаючи їм досвід і практичні навички, набуті впродовж непростого життєвого шляху.

Зі слів професора Гліба Цветкова, Петра Удовиченка дуже поважали студенти-міжнародники, які згодом стали кадровим кістяком МЗС України, а також створили школи міжнародників у системі Академії наук України (нині — Національна академія наук України. — *Ред.*) та в Київському державному університеті.

Петро Удовиченко працював, зокрема, Постійним представником УРСР при ООН (1958–1961 рр.), завідувачем кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики СРСР (1961–1967 рр.), Міністром освіти УРСР (1967–1971 рр.). Після створення факультету міжнародних відносин та міжнародного права 1971 року перейшов на викладацьку роботу — професором кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики СРСР.

Петро Платонович Удовиченко — непересічна й неоднозначна особистість. Власне цим і запам'ятався колегам та студентам. Мені ж довелося бути і його студентом, і молодшим колегою. Спілкування з Петром Платоновичем допомагало краще зрозуміти сталінську епоху, за якої він був помічником голови Комінтерну Дмитра Мануїльського.

Пригадую один із моментів довгого життя Петра Удовиченка, про який він розповів мені наприкінці 1980-х, коли в країні вже вирувала

перебудова. Ця історія стосувалася відомого епізоду Другої світової війни, пов'язаного зі створенням на радянській території польської армії чисельністю приблизно 130 тис. бійців із полонених та інтернованих польських громадян. Озброєна й оснащена коштом СРСР, вона мала воювати проти німців на Східному фронті. Однак лондонський уряд Станіслава Миколайчика наполіг, щоби ця армія боролася лише разом із британською на інших театрах воєнних дій. І справді, вона брала участь в операціях союзників у Північній Африці, на Сицилії, в Італії тощо. Дмитру Мануїльському, помічником якого був тоді Петро Платонович, Йосип Сталін доручив організувати виведення польської армії під командуванням генерала Владислава Андерса через Центральну Азію в окупований радянськими та британськими військами Іран. Там вони вантажилися на британський транспорт для перевезення на інший театр воєнних дій.

Дізнавшись про цей факт біографії Петра Удовиченка й усвідомивши історичну цінність свідчень активного учасника події, я запропонував йому написати про неї спогади. Відповідь була категоричною: «Цього не можна». Подумавши, він додав: «І хто ж це опублікує?». Я намагався його переконати, що це важливо для історії і що це можливість залишити свідчення для наступних поколінь.

Уже після смерті Петра Платоновича я запитав його онука та заразом нашого випускника Петра Врублевського, чи дід залишив якісь спогади про своє довге і бурхливе життя. Заперечна відповідь мене засмутила, але не здивувала: Петро Удовиченко був плодом своєї епохи й діяв відповідно до усталених переконань.

Таким він і залишився в моїй пам'яті — потужною постаттю української дипломатії, яку поважав і уважав своїм Учителем Гліб Цветков, натурою цілісною і безкомпромісною.

Serhii HALAKA,
Full Professor,
Department of International Relations and Foreign Policy
of the Educational and Scientific Institute of International Relations
of Taras Shevchenko National University of Kyiv

MEMOIR ABOUT PETRO UDOVYCHENKO

Abstract. The article presents a detailed portrait of Petro Udovychenko, one of the founders of the Faculty of International Relations of Kyiv State University and a prominent figure in Ukrainian diplomacy.

The author points out that Mr Udovychenko provided lectures for the very first students of the Faculty of International Relations, imparting valuable experience and skills. Petro Udovychenko had a challenging life path: during Stalinism, he was an assistant to the Secretary of the Executive Committee of Comintern (Communist International, or the Third International) Dmytro Manuilskyi; in 1958–61 he served as the Permanent Representative of the Ukrainian SSR to the UN; in 1961–67 he was the Head of the Department of International Relations and Foreign Policy of the USSR at Kyiv State University; and then became the Minister of Education of the Ukrainian SSR (1967–71).

Particularly noteworthy are the author's memories of Petro Udovychenko's life moment, which he shared during the perestroika (restructuring) period: the organisation of the withdrawal of the Polish army together with a sizeable contingent of Polish civilians under the command of General Władysław Anders through Central Asia to Soviet-British-occupied Iran.

Unfortunately, the author emphasises that Petro Udovychenko did not leave any memoirs of his long and turbulent life. Given that he was an outstanding figure in Ukrainian diplomacy, an individual with a strong and uncompromising personality, collecting and preserving his legacy is important.

Keywords: Faculty of International Relations, international relations, Petro Udovychenko.